

Fjodor Michajlovič Dostojevskij

PAN PROBAŠTIN

Fjodor Michajlovič Dostojevskij

PAN PROBAŠTIN

VOLVOX GLOBATOR

Fjodor Michajlovič Dostojevskij
PAN PROBAŠTIN

Translation © Alena Morávková, 2006

ISBN 978-80-7511-006-0

Z ruského originálu Господин Прохарчин (F. M. Dostojevskij, Полное собрание сочинений в тридцати томах, том I.),
vydaného nakladatelstvím Nauka, Leningrad, 1972,

přeložila Alena Morávková

Odpovědná redaktorka Iva Majerová

Obálka Klára Kulhánková

E-knihu připravil pureHTML.cz

Vydalo nakladatelství & vydavatelství

VOLVOX GLOBATOR,

Štítného 17, 130 00 Praha 3

www.volvox.cz

jako 39. svazek edice Malá řada, celkově jako 725. publikaci

Vydání první

Praha 2006

Adresa knihkupectví

VOLVOX GLOBATOR:

Štítného 16, 130 00 Praha 3 – Žižkov

Semjon Ivanovič Probaštin, starší slušný člověk, abstinent, bydlel v nejtmašším a nejskromnějším koutku v bytě Ustiňji Fjodorovny. Protože při své nízké hodnotě dostával plat odpovídající jeho služebním schopnostem, bytná od něho nemohla žádat víc než pět rublů nájemného měsíčně. Proslýchalo se, že ji k tomu vedl jistý záměr, ale ať už to bylo jakkoliv, pan Probaštin se jako na zlost všem svým pomlouvačům dokonce stal jejím oblíbencem, ovšem rozumí se v naprosto ušlechtilém a počestném smyslu. Je zapotřebí podotknout, že Ustiňja Fjodorovna, zcela úctyhodná žena kyprých tvarů, která měla zvláštní slabost pro vydatnou stravu a kávu a jen stěží zdolávala půsty, si držela pár podnájemníků, kteří platili až dvakrát tolik než pan Probaštin, ale otvírali si všichni do jednoho huby, a tihle „zlí posměváčci“ se vysmívali jejímu ženskému osudu i sirotčí bezbrannosti, čímž u ní hodně ztráceli, a kdyby neplatili tolik peněz za svá místa, nejenže by je nevzala do podnájmu, ale vůbec by je ve svém bytě netrpěla. Semjon Ivanovič se stal jejím oblíbencem od té doby, co odvezli na Volkovský hřbitov jistého penzistu, vyhozeného ze služby, holdujícího tvrdému alkoholu. Dotyčný, holdující tvrdému alkoholu a vyhozený ze služby, měl sice vyražené oko – podle svých slov utrpěl újmu za statečnost – a byl jednonohý – údajně přišel o nohu rovněž ze statečnosti, nicméně dovedl získat a užívat náklonnosti, již byla Ustiňja Fjodorovna schopna, a pravděpodobně by ještě dlouho žil jako její nejuvěrnější přísluhovač a příživník, kdyby se nakonec neupil tím nejhorším, nejžalostnějším způsobem. To všecko se stalo Na Pískách, kde Ustiňja Fjodorovna měla pouhé tři podnájemníky. Po přestěhování do nového bytu, kde si zřídila větší podnik a přijala asi deset nových podnájemníků, ze starých zůstal všehovšudy jen pan Probaštin.

Ať už měl pan Probaštin své chyby, nebo to zavinili jeho stejně nedokonalí spolubydlíci, jisté ale bylo, že se od počátku na obou stranách události vyvíjely tak nějak nepříznivě. Poznamenejme, že noví podnájemníci, všichni do jednoho, žili svorně jako rodní bratři: někteří z nich společně sloužili a všichni postupně vždy prvního dne v měsíci si navzájem prohrávali svoje služné v oku, preferansu nebo v biliáru. Ve chvílích oddechu dovedli, jak říkali, vychutnat kypící okamžiky života a někdy rádi diskutovali o vznešených tématech, a třebaže se v tomto případě zřídkakdy vyhnuli sporům, vzhledem k tomu, že celá tahle společnost vymýtila ze svého středu veškeré předsudky, všeobecná shoda se v podobných případech ani trochu nenarušila. Z podnájemníků obzvlášť vynikali: Mark Ivanovič, inteligentní a vzdělaný, dále podnájemník Oplivaňjev a podnájemník Prepolovenko, rovněž skromný a slušný člověk; další, Zinovij Prokofjevič, který usiloval proniknout do lepší společnosti, a konečně písař Okeanov, jenž svého času div neodebral palmu vítězství a obliby Semjonu Ivanoviči, pak další písař Sud'bin, Kantarjov, který pocházel z nižších kruhů, a našli se i další. Žádný z nich se ale s panem Probaštinem nepřátelil. Nikdo z nich mu sice nepřál nic zlého tím spíš, že hned zpočátku museli uznat, že podle slov Marka Ivanoviče je Probaštin slušný, tichý, hodný člověk, i když samotář, není žádný lichotník a samosebou má svoje chyby, ale jestli někdy něčím trpí, pak jedině nedostatkem představitosti. Ba co víc: jako člověk bez fantazie nemohl například nikoho příjemně překvapit ani svou postavou, ani chováním, a získat tak pro sebe zvláštní výhody (to si brali na mušku posměváčci), ale i ta figura mu prošla. Mark Ivanovič, inteligentní člověk, ho vzal formálně v ochranu a prohlásil zdařile a květnatě, že Probaštin je solidní starší člověk a období elegií už má dávno za sebou. Takže jestliže

Semjon Ivanovič neuměl vycházet s lidmi, pak jedině proto, že si to sám zavínil.

Nejdřív ze všeho si všichni nesporně povšimli jeho skrblictví a lakoty. To ihned zpozorovali a vzali na vědomí – Semjon Ivanovič totiž nikomu ani za nic nedokázal půjčit svou čajovou konvici, třeba jen na chvíli, a to od něho nebylo pěkné tím spíš, že sám skoro čaj nepil, ale v případě potřeby pil dosti chutný odvar z polního kvítí a některých léčivých bylin, který měl vždycky v zásobě. Kromě toho se nestraoval jako všichni ostatní podnájemníci. Například si nikdy nedopřál celý oběd, jaký svým podnájemníkům denně nabízela Ustiňja Fjodorovna. Oběd stál půl rublu, ale pan Probaštin platil pouze pětadvacet měděných kopejek a nikdy nešel výš – brával si buďto porci zelňačky s pirohem, nebo hovězí pečení, a nejčastěji nejedl ani polévku, ani pečení, ale namísto hlavního chodu spořádal chleba s cibulí, tvarohem, nakládanou okurkou nebo jinými přílohami, což bylo nesrovnatelně levnější, a teprve když už to bylo k nevydržení, snědl polovinu oběda...

Na tomto místě životopisec přiznává, že by se ani za nic neodvážil mluvit o tak bezvýznamných, nelichotivých a dokonce choulostivých, ba co víc, pro milovníka krásného slohu urážlivých podrobnostech, kdyby se v nich neskrývala jistá zvláštnost, hlavní povahový rys hrdiny této novely. Pan Probaštin totiž zdaleka nebyl tak chudý, jak občas tvrdil, aby si nemohl dopřát dokonce ani vydatnou, pravidelnou stravu, ale počínal si zcela opačně a nedbal ostudy ani lidských řečí, jen aby ukojil své podivné vrtochy, lakotu a přílišnou opatrnost, což ostatně vyjde najevo později. Vystříháme se toho, abychom čtenáře nudili výčtem všech vrtochů Semjona Ivanoviče, a tudíž kupříkladu vynecháme zajímavý a pro čtenáře nesmírně komický popis všech jeho oděvů, a nebýt